

ریاست جمهوری
مرکز بکارهای های تحول و پیشرفت

بررسی برترین تجارب جهانی فناوری شهروندی

شماره چهاردهم ۲۱ اسفند ماه ۱۳۹۸

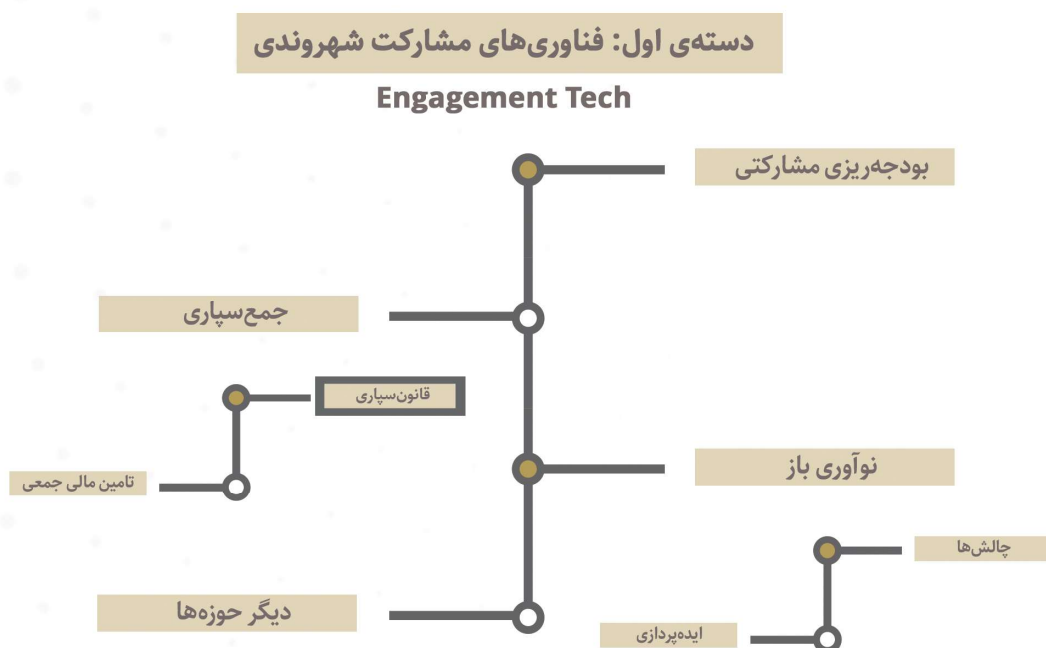
گزارش راه‌حل‌های نوآورانه افزایش مشارکت مردمی
در حاکمیت، بر بستر فناوری‌های داده‌محور

در این شماره می خوانیم...

- کجا هستیم؟ (جایگاه قانون سپاری در فناوری شهروندی)
- قانون سپاری چیست؟
- نگاهی به مفهوم مشارکت عمومی
- بودجه بندی مشارکتی؛ نمونه ای از مشارکت الکترونیک عمومی
- قانون سپاری؛ مشارکت در تهیه پیش نویس قوانین و سیاست ها
- تاریخچه قانون سپاری
- معرفی برخی از سامانه ها و پروژه های قانون سپاری
- معرفی CrowdLaw Catalog

کجا هستیم؟ (جایگاه قانون سپاری در فناوری شهروندی)

پس از تعریف بودجه‌ریزی مشارکتی و بیان اهمیت آن، به معرفی جمع‌سپاری (crowdsourcing) و گونه‌های آن و همچنین جایگاهی که در فناوری شهروندی دارد پرداختیم. در این شماره، به یکی از ایده‌هایی که از جمع‌سپاری برآمده یعنی قانون سپاری (Crowdlaw) می‌پردازیم. قانون سپاری در واقع نوعی جمع‌سپاری در حوزه قانون و سیاست‌های کلی است. قانون سپاری در بسیاری از کشورها به عنوان ابزاری برای مشارکت مردم در مباحث قانون‌نویسی و تامین هرچه بیشتر منافع عمومی در آن شناخته می‌شود. شکل زیر جایگاه بحث قانون سپاری را در بین گونه‌شناسی‌های فناوری شهروندی نشان می‌دهد.

قانون سپاری چیست؟

در این بخش ضمن نگاهی به مفهوم مشارکت عمومی و برخی نمونه‌های آن، قانون سپاری و مشارکت عمومی در تهیه پیش‌نویس قوانین و سیاست‌ها را تعریف و مورد بررسی قرار می‌دهیم.

نگاهی به مفهوم مشارکت عمومی

همکاری و مشارکت عمومی مفهومی وسیع است که در بردارنده‌ی روش‌های متعدد گردآوری مردم برای توجه دادن آنان به مسائل پراهمیت عمومی است. دغدغه‌هایی که در مورد همکاری و مشارکت عمومی وجود دارند، گاهی اوقات اوج می‌گیرند و گاهی دیگر نیز در سرآشویی سقوط قرار می‌گیرند. البته ما در شرایط کنونی، در حال روبه‌رو شدن با احیای و زنده‌شدن مجدد برخی از اینگونه گرایش‌ها هستیم. موجی که در میان دانشگاهیان، مدیران کلان، دفاتر انتخاباتی، فعالان مدنی و ... راه افتاده است، بیانگر همین مساله است. دلایل این تجدید حیات بسیارند، اما به صورت خلاصه می‌توان اشاره کرد به: دسترسی به دغدغه‌ها و نگرانی‌های اجرایی مربوط به ارتقای محصولات و ارائه خدمات و کالاهای اجتماعی، گروه‌های سازنده و حمایت‌های نسلی و نیز توافق و انرژی اولیه برای انجام فعالیت‌های اجتماعی در حرکت به سمت عمق بخشیدن به دغدغه‌های آموزشی و نقصان‌های شهروندی، تشخیص مسائل پیچیده حکمرانانه و نهایتاً بهره‌گیری از منافع حاصله از تغییرات در انتظارات و ظرفیت‌های مردم عادی. حمایت از این موارد و دیگر عناصر اساسی، به منزله‌ی تکامل اطلاعات، ارتباطات و سایر فناوری‌هاست؛ و تکامل این موارد می‌تواند سازنده‌ی همکاری و مشارکتی در ابعادی عظیم باشد، که هم ممکن‌تر و مستعدتر است و هم پربازده‌تر از گذشته.

بودجه‌بندی مشارکتی؛ نمونه‌ای از مشارکت الکترونیک عمومی

با استفاده از روش مشارکت الکترونیک می‌توان عرصه‌های فراوانی را سامان بخشید. برای مثال می‌توان به بودجه‌بندی اشاره کرد (که در شماره‌های پیشین نیز اشاره شد). برخی شهرها (یا شهرداری‌ها) در کشورهای مختلف، چنین امکانی را برای شهروندان و ساکنان خود ایجاد کرده‌اند. بدین ترتیب که همچون رویه‌های معمول و موجود در جمع‌سپاری، این بار این بودجه‌بندی و نظارت بر آن است که به مشارکت مردمی سپرده می‌شود. در این نوع بودجه‌بندی، علاوه بر تعیین‌کنندگی کاربران در مورد اختصاص بودجه به قسمت‌های مختلف، همچنین می‌توان نظارت بر استفاده از بودجه را نیز به آنان سپرد. بودجه‌بندی الکترونیک (به عنوان یکی از اقسام مشارکت الکترونیک) برای نخستین بار در یکی از شهرهای برزیل، «پورتو آلگره» انجام شد و سپس آوازه‌ی آن جهانی شد، به طوری که به زودی مورد تحسین بین‌المللی واقع گشت و به یکی از سیاست‌های حکمرانی خوب مبدل گشت. در عمل، اجرای بودجه‌بندی مشارکتی با خروجی‌هایی مطلوب همچون کاهش تخلفات مالیاتی، افزایش شفافیت و ارائه‌ی بهتر و مبتکرانه‌تر خدمات اجتماعی گره خورده است. در طی سال‌های تجربه‌ی این مشارکت اینترنتی، هر ساله، بر خیل کاربران و در واقع مشارکت‌جویان اضافه شده است. به همین منظور، محرک‌های فراوان و متنوعی برای همکاری و مشارکت مردم در نظر گرفته شده است؛ مردمی که خواهان به دوش کشیدن هزینه‌های مشارکت‌اند.

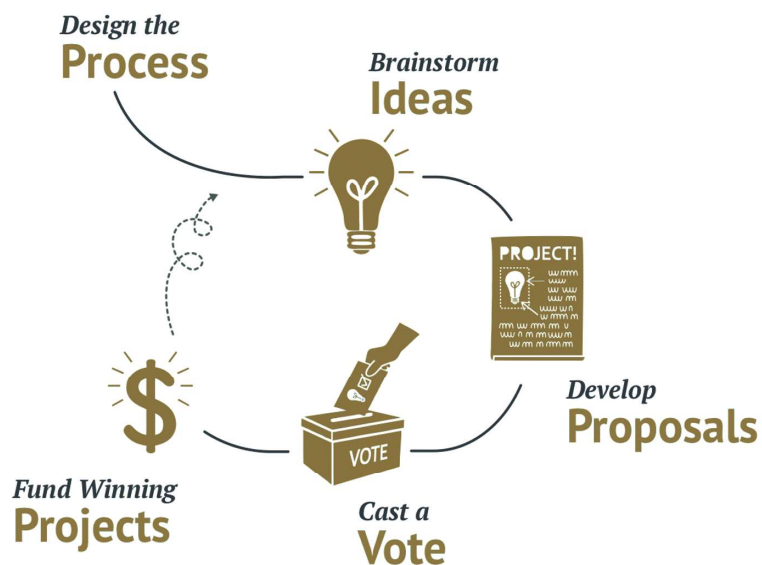

Image Credit ParticipatoryBudgeting.org

قانون‌سپاری؛ مشارکت در تهیه پیش‌نویس قوانین و سیاست‌ها

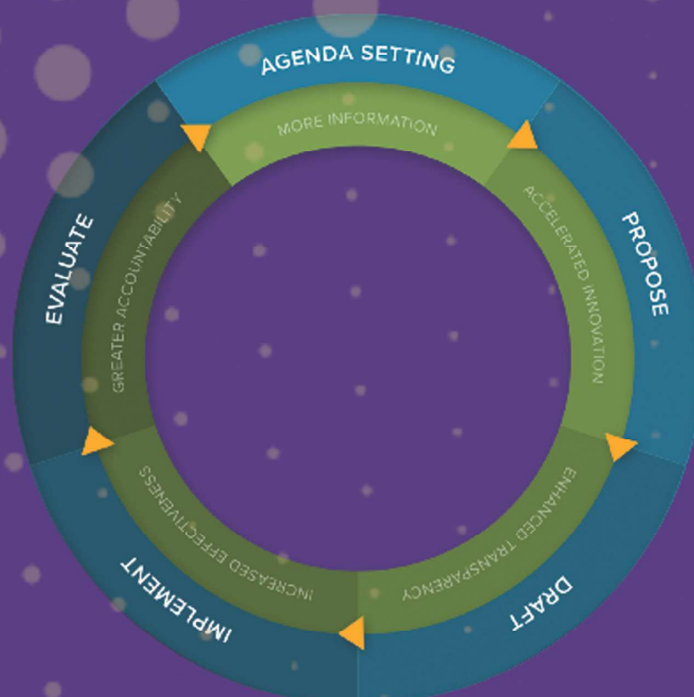
شکل جدیدی از مشارکت عمومی می‌تواند از طریق افزایش حجم داده‌ها، اطلاعات و دیدگاه‌های متنوع در بخش تهیه پیش‌نویس قوانین و سیاست‌ها بر اثربخشی و کارایی چرخه تقنین و خط‌مشی بیفزاید. به موازات گسترش حکمرانی باز در شاخه اجرایی، بدنه قانون‌گذار شروع به کاوش روش‌هایی جدید برای استفاده از هوش و تجربه عموم مردم، در سطحی فراتر از صندوق‌های رای، به منظور بهبود فرآیند خط‌مشی‌گذاری کرده است. چنین شکلی از قانون‌گذاری و خط‌مشی‌گذاری مشارکتی را می‌توان قانون‌سپاری^۱ نام نهاد. به واقع ایده اصلی شکل‌دهنده قانون‌سپاری را می‌توان جمع‌سپاری دانست.

قانون‌سپاری استفاده از فن‌آوری برای بهره‌برداری از ذکاوت و خبرگی عامه مردم در جهت بهبود کیفیت قانون‌گذاری است. امروزه به کمک فناوری‌های نوین این امکان فراهم شده است تا دانش توزیعی در سطح اجتماع گردآوری شود لذا قانون‌سپاری بدیلی است برای شیوهی سنتی قانون‌گذاری که عموماً به وسیله کارکنان حرفه‌ای و سیاست‌مداران و در پشت درهای بسته صورت می‌پذیرد. در سراسر جهان پیش از این، بیش از ۲۴ مثال از مجالس محلی و پارلمان‌های ملی وجود دارند که روی به اینترنت آورده‌اند تا مردم را در تهیه پیش‌نویس قوانین و تصمیم‌گیری سهیم کنند. چنین ابتکاراتی در باب قانون‌سپاری نشان می‌دهد که مردم می‌توانند در بسیاری از موارد فراتر از نظرات مشارکتی و امضای درخواست‌های آنلاین برای لوائح، نقش بسیار اساسی‌تری بازی کنند از جمله: پیشنهادات قانونی، تهیهی پیش‌نویس‌ها، نظارت بر اجرا و تامین داده‌های مورد نیاز.

۱. در اینجا واژهی قانون‌سپاری را به عنوان ترجمه‌ی اصطلاح Crowdlaw برگزیده‌ایم.

STAGES OF LAWMAKING

Public has the potential to enhance governance in every legislative phase

به واسطه چنین اعمال و فرآیندهایی مردم تبدیل به مشارکت‌کنندگان و همکارانی در فرآیند تقنین می‌شوند تا به ارتقاء کیفیت چرخه قانون‌گذاری و اثر بخشی حکمرانی کمک کنند. به وسیله پیشرفت‌های وب ۲ و افزایش دسترسی به اینترنت، شهروندان به طور فزاینده‌ای به یکدیگر مرتبط شده‌اند. اینترنت نقش آنها را از مشاهده گران منفعل به مشارکت‌کنندگان فعال در جامعه، اقتصاد و سیاست تبدیل کرده است. در گذشته‌ای نه چندان دور گردآوری حجم وسیعی از اطلاعات و پردازش آنها غیرممکن بود. لیکن با کمک فناوری‌ها امروزه این امکان وجود دارد تا اطلاعات و داده‌هایی پراکنده مکان‌یابی شده، داده‌های پیچیده جمع‌آوری و پردازش شوند تا به منظور بهبود فرآیند قانون‌گذاری مورد استفاده قرار گیرند.

تاریخچه قانون‌سپاری

قانون‌گذاری، فرآیندی است که به وسیله آن نهادهای اداری قوانین جدیدی مصوب می‌کنند. این فرآیند مدت زمان زیادی است که هدفی برای تلاش‌های دولت الکترونیک بوده تا از مزایای فراوانی که حاصل شکل‌گیری دولت الکترونیک است در حوزه قانون‌گذاری استفاده شود. لذا مروری بر تاریخچه فرآیند تقنین و تصمیم‌گیری‌های عمومی حاکی از آن است که این فرآیند دست‌خوش تحول به وسیله انقلاب صامت حکمرانی الکترونیک بوده است. در گذشته‌ای که چندان دور هم نیست هر شخصی که در پی آن بود تا نظرات خود را برای یک سازمان خط‌مشی‌گذار و یا قانون‌گذار ارسال کند باید یا با استفاده از ارتباطات غیررسمی، در برخی کشورها با استفاده از مجلات رسمی که حاوی مقررات سازمان‌های دولتی، لوایح پیشنهادی و ملاحظاتی برای عموم مردم است، و یا در لابه‌لای سخنرانی‌های رسمی، مصاحبه‌های نمایندگان مجالس و یا مقامات رسمی از وجود لوایح مطلع می‌شد و تا پایان مدت زمان ارسال نظرات، نظرات خود را با ارسال نامه‌های رسمی به سازمان و یا نهاد مورد نظر می‌فرستاد. لذا این امر برای بسیار از عموم مردم دشوار بود که از لوایح در دست بررسی و در فرآیند تصویب اطلاع پیدا کنند که در ارتباط با منافع آنها و

مورد علاقه آنها است. حتی اگر یک لایحه پیشنهادی پوشش رسانه‌ای پیدا می‌کرد معمولاً جزئیات آنقدر در اختیار مردم قرار نمی‌گرفت تا بتوان در مورد این لایحه اظهار نظر دقیق و جدی کرد بماند که بسیار از لوایح نیز مورد توجه رسانه‌های قرار نمی‌گیرند.

لیکن پیشرفت تکنولوژی به کلی شرایط را تغییر داده است. در ۱۰ تا ۱۵ سال گذشته تعداد زیادی از مردم با تکنیک‌های پایه برای همکاری و مشارکت بر خط همچون ایمیل و مدارک ذخیره شده بر سرورهای مرکزی که در دسترس چندین کاربر قرار دارند آشنا شده‌اند. در چند سال گذشته عامه مردم به طور فزاینده‌ای با ابزارهایی که امکان مشارکت و همکاری غنی‌تری فراهم می‌کنند همچون ویکی‌ها، جوامع مبتنی بر سرمایه ممتاز و حتی ویدئوگیم‌های چند نفره خو گرفته‌اند. در سایه‌ی چنین پیشرفت‌هایی مفسران دانشگاهی و مقامات رسمی حالات جدید و تعاملی‌تر تولید جمعی کالاهای فکری را بحث و بررسی می‌کنند لذاست که در مقاله‌ای که در سال ۲۰۰۵ به چاپ رسیده است پژوهشگر حقوق اداری ماریانو فلورنتینو کوئلار در مقاله‌ای^۲ ادعا می‌کند که الگوهای مشارکت در حال تغییر هستند.

RETHINKING REGULATORY DEMOCRACY

MARIANO-FLORENTINO CUÉLLAR³

TABLE OF CONTENTS

Introduction	412
I. The Intersection of Regulation and Democracy	418
A. The Legal and Political Context of Regulation	419
B. Compromise Acceptance of the Current System and Its Supporting Assumptions	422
II. Understanding Current Regulatory Democracy	428
A. Methods	429
1. Case Selection and Analysis	
2. Measuring Sophistication	
3. Assessing Commenter Concerns	
4. Measuring Agency Acceptance of Commenter Suggestions	
5. Analyzing Commenter Identity	

با ادغام تکنولوژی‌های اطلاعاتی به صورت کلی و اینترنت به شکل خاص‌تری در فرآیند قانون‌گذاری شاهد بروز انقلاب الکترونیکی در فرآیند تقنین و بروز **e-Rulemaking** هستیم. در کنار این پیشرفت‌های تکنولوژیک شاهد تصویب حقوق و قوانینی در راستای شفافیت و حق مشارکت برای شهروندان هستیم که ضمن تسریع این روند جزئی از ساختار قانونی این فرآیند و انقلاب تکنولوژیک شمرده می‌شوند. اولین نسل از قانون‌گذاری الکترونیک شامل برخط کردن فرآیندهای مرسوم به وسیله ایجاد ثبت الکترونیک از لوایح و مواد قانونی و اجازه ارسال برخط نظرات عمومی بوده است.

سابقه قانون‌گذاری الکترونیک و مشارکت‌جویی برخط از مردم عادی برای اولین بار در ایالات متحده به وسیله دولت کلینتون صورت پذیرفت. در کشور آمریکا دولت کلینتون برای اولین بار قانون‌گذاری الکترونیک را به عنوان ابزاری برای به دست آوردن مشارکت شهروندان اعلام کرد و در ادامه دولت بوش این کار را با قوت بیشتری پی گرفت و طلایه دار این عرصه گردید. آنها قانون‌گذاری الکترونیک را از اولویت‌های اصلاحی دولتی خود قرار دادند. دولت بوش به سرعت اقدام به اجرای یک وب سایت همه‌کاره کرد که به شهروندان اجازه می‌داد تا با سهولت بیشتری در مورد هر لایحه‌ی پیشنهادی که به وسیله‌ی هر نهاد دولتی مورد بررسی است اظهار نظر کنند و این تنها اقدام دولت بوش نبوده است. این سیر از اقدامات در دولت اوباما نیز جاری بوده است.

گفتنی است اصطلاح قانون‌سپاری برای اولین بار در سپتامبر ۲۰۱۴ توسط «آزمایشگاه حکمرانی»^۳ در چارچوب کنفرانسی بین‌المللی که از اجتماع فعالان پارلمان‌های سراسر دنیا و علاقه‌مند به مشارکت‌بخشی عمومی مبتنی بر فناوری^۴ تشکیل شده بود، ارائه گردید.^۵

این اصطلاح ترکیبی است از دو واژه **Crowdsourcing** و **Law** که معنای آن با توجه به مطالب پیشین، واضح گردیده است.

۳. Governance Lab at New York University
۴. Tech-Enabled Public Engagement
۵. برای اطلاعات بیشتر ببینید:
<http://thegovlab.org/crowdlaw-in-action-details-a-preview-of-next-weeks-online-event->

معرفی پلتفرم‌ها و پروژه‌های فناوری شهروندی در قانون سپاری

قانون سپاری به خصوص پس از ایجاد شرایط مشارکت الکترونیکی رشد زیادی کرده و عملاً توسعه مفهوم خود را به این بستر وام‌دار است. امروزه بیشتر مردم به اینترنت و فضای وب دسترسی داشته و با استفاده از ابزارهای شبکه‌های اجتماعی ارتباطات خود را گسترش داده و نظرات خود را اعلام می‌کنند. این بسترها به توسعه قانون سپاری و سامانه‌های مربوط به آن نیز در کشورهای مختلف منجر شده است. در این شماره به سامانه‌ای اشاره خواهیم کرد که سعی در جمع‌آوری اطلاعات پروژه‌های قانون سپاری در سایر کشورها داشته است.

معرفی CrowdLaw Catalog

نام سامانه: CrowdLaw Catalog

سال تاسیس: ۲۰۱۸ ، نیویورک

حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری

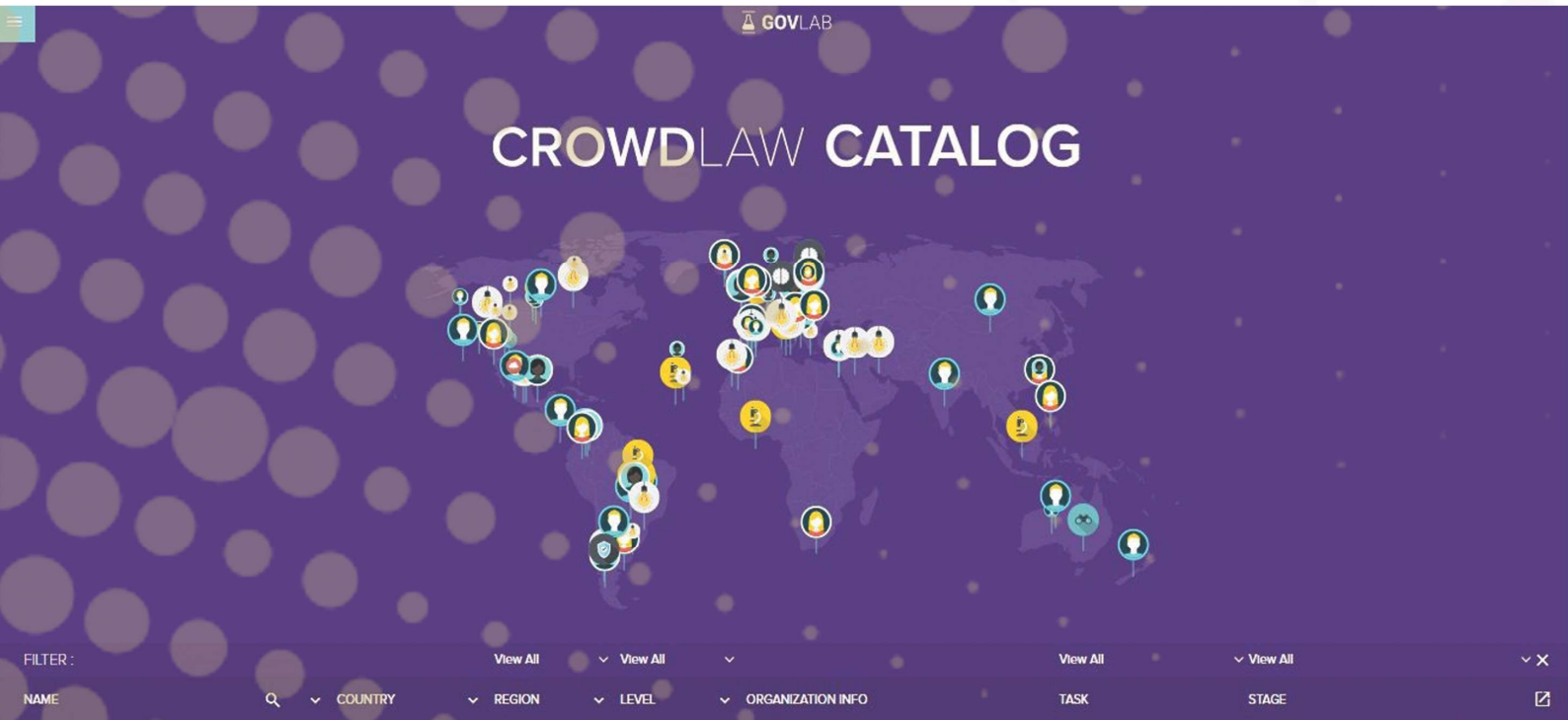
آدرس سایت:

<https://catalog.crowd.law/index.html/>

CrowdLaw Catalog، یک سامانه در خصوص ارائه داده‌ها و معرفی سامانه‌های قانون‌سپاری در اقصی نقاط دنیاست. این سامانه توسط موسسه TheGovLab و در سال ۲۰۱۸ آغاز به کار کرده است. این سامانه حدوداً ۱۰۰ پروژه مربوطه از ۴۰ کشور دنیا را دسته‌بندی و معرفی کرده است. در این سامانه می‌توان پروژه‌های مختلف قانون‌سپاری را براساس مواردی همچون قاره، کشور، سطح پروژه (ملی، منطقه‌ای، محلی)، تمرکز پروژه براساس فرآیند قانون‌گذاری و... دسته‌بندی و مشاهده کرد. در این سامانه، همچنین اطلاعات خوبی در رابطه با چابک‌سازی قانون‌سپاری و اهمیت آن و همچنین طبقه‌بندی مربوط به آن مشاهده کرد.

۱. بخش‌هایی از این معرفی، از فصلنامه راهبردی رویش، پاییز ۱۳۹۴ اقتباس شده است.

همانگونه که در تصویر زیر مشخص است، می‌توان پروژه‌های مندرج در این سامانه را براساس دسته‌بندی‌های مشخصی لیست کرد. افراد می‌توانند با کلیک بر روی آدرس اینترنتی پروژه‌ی مربوطه، وارد هر یک از سامانه‌ها شوند.

NAME	COUNTRY	REGION	LEVEL	ORGANIZATION INFO	TASK	STAGE
Colab.re	Brazil	SA	Regional	Colab.re, a startup backed by Omidyar		P S D D I A
Promise Tracker- Brazil School Lunch Monitoring	Brazil	SA	Regional	Comptroller General of the Federal District (CGDF)		P S D D I A
Mi Senado	Colombia	SA	National	Colombian Senate		P S D D I A
Plebiscito Digital	Colombia	SA	National	Plebiscito Digital is a project by Democracy Earth, a group building open source gov tech		P S D D I A
Uma de Cristal	Colombia	SA	National	Ministry of Planning, Government of Colombia		P S D D I A
Evaluación De La Ley	Chile	SA	National	Chamber of Deputies of Chile and OECD		P S D D I A
Ideas Conciencia	Chile	SA	National	Science and Technology Committee (Chamber of Deputies)		P S D D I A

همچنین اطلاعات مندرج در هر پروژه را با کلیک بر روی آن می‌توان مشاهده کرد (تصویر زیر):

Open Government Idea Forum

USA, NA

This 2012 Initiative allowed users to submit ideas, add comments, or vote on existing Ideas to strengthen transparency, participation, and collaboration at the National Archives.

MORE INFORMATION

Organization Information

National Archives

Implementation Level: National

Stage of Lawmaking Process: Problem, Solution, Drafting, Decision, Implementation, Assessment

Participation Task: Ideas, Opinions

در این صفحه، برای هر پروژه توضیح مختصری ذکر شده است. همچنین افراد مختلف می‌توانند با کلیک بر روی **More Information**، در رابطه با پروژه‌ی مدنظر، اطلاعات بیشتری را کسب کنند.

فناوری، دارای پتانسیل گسترده‌ای برای تغییر نحوه ارتباط شهروندان با یکدیگر، ارتباط شهروندان با دولت و تقویت جوامع و حکومت‌ها است. امروزه شهروندان، سازمان‌ها و دولت‌ها از فناوری برای اطلاع‌رسانی و تشویق مشارکت شهروندی استفاده می‌کنند؛ مواردی مانند انتخابات و رأی‌دهی، دولت الکترونیک و یا راه‌اندازی کمپین‌های جمع‌سپاری. این دسته از فعالیت‌های در حال رشد به عنوان «فناوری شهروندی» مشهور شده‌اند.